

RINGEN VAN NACHTTREKKERS MET BEHULP VAN VERSTERKT GELUID

Hoewel geluid, eerst in de vorm van gekooide lokvogels, nadien onder vorm van met bandopnemer of cassette uitgezonden zang, reeds geruime tijd gebruikt wordt voor het aanlokken van overdag trekkende vogels, werd de toepassing van deze methode naar nachttrekkers toe toch slechts in een zeer recent verleden beschreven. Het idee rijpte in feite gelijktijdig bij een klein aantal Belgische ringers in de jaren 1984 en 1985 en werd, gezien het enorme succes en via het kenbaar maken ervan op de jaarlijkse ringersvergadering, zeer snel algemeen aanvaard.

Methode

De zang van de soort die men wenst te vangen wordt van een in de handel beschikbare plaat overgenomen op een zgn. endless cassette (duur 1 of 3 minuten). Deze zang wordt 's nacht weergegeven, bij voorkeur door een cassettespeler met eindversterker van min. 40 Watt. Het is daarbij van het grootste belang dat dit gebeurt in een terrein met lage begroeiing, waarin de naar beneden gelokte vogels goed "vangbaar" zijn. De netten worden bij voorkeur 's avonds geplaatst en dienen zeker voor het ochtendgloren te worden geopend. Ten minste 50% van de dagtotalen worden binnen een half uur gevangen, maar omdat bepaalde soorten wat later actief worden (grasmus, fitis, ...) verdient het aanbeveling zeker tot 10 uur de cassettespeler te laten draaien. Vanaf het ogenblik dat de vogels beginnen te bewegen, is het echter beter het volume van de weergave aanzienlijk te verlagen.

Timing

Vanzelfsprekend moet de ringer zich bij de keuze van de zang laten leiden door de voorkennis van de juiste trekperiode van de betrokken soort. Zo is het nutteloos eind juli de zang van de zwartkop of eind september deze van de bosrietzanger te laten horen. Als leidraad

geven we hieronder de meest geschikte periodes voor enkele makkelijk aan te lokken soorten:

bosrietzanger: half juli - eind augustus
rietzanger: eind juli - augustus
kleine karekiet: augustus - september
tuinfluiter: half augustus - september
zwartkop: eind augustus - half oktober
roodborst: half september - oktober

Resultaten

De totnogtoe geboekte resultaten zijn gewoon verbluffend. Als illustratie geven we hierbij voor enkele soorten de totale aantallen in België geringe exemplaren in 1982 (voor de methode gebruikt werd) en in 1988.

	1982	1988
<i>roodborst</i>	7285	22144
<i>rietzanger</i>	406	1621
<i>bosrietzanger</i>	2933	10940
<i>kleine karekiet</i>	4397	35687
<i>tuinfluiter</i>	5865	19821
<i>zwartkop</i>	13390	57670
<i>totaal aantal in België geringe vogels (vliegend)</i>	335080	439503

Naast de geciteerde soorten, geeft het nachtelijk "uitzenden" van zang ook behoorlijke resultaten voor soorten als koperwiek, sprinkhaanrietzanger en waterrietzanger, maar dit lijstje is zeker niet "af". Voor andere soorten is echter amper van reactie sprake. Dit geldt bijv. voor de gekraagde roodstaart, zanglijster, grasmus, fitis en bonte vliegenvanger. Merkwaardig en prettig is echter ook het feit dat men geregeld op zgn. "bijvangst" kan rekenen, d.w.z. dat ook andere soorten door de nachtelijke zangers worden aangetrokken. Vaak zijn dit overigens soorten die in hetzelfde biotoop voorkomen. Zo worden jaarlijks waterrallen, porseleinhoentjes en zelfs waterhoentjes aangetroffen in mistnetten bij de zang van de kleine karekiet. Ook van een aantal dergelijke soorten namen de aantallen geringde exemplaren toe, hetgeen trouwens wordt weergegeven door de tabel hieronder.

	1982	1988
<i>waterral</i>	29	75
<i>draaihals</i>	21	76
<i>nachtegaal</i>	237	429
<i>grote karekiet</i>	2	35
<i>sperwergrasmus</i>	1	7

Ook recente aanwinsten voor de Belgische avifauna zoals kleine sprinkhaanrietzanger, Siberische snor, Blyth's karekiet, veldrietzanger en Russische spotvogel werden voor het eerst geringd als rechtstreeks gevolg van deze methode.

Terugmeldingen

We beperken ons tot de hervangsten van in het buitenland geringde kleine karekieten. Het is natuurlijk duidelijk dat nagenoeg alle in Nederland broedende exemplaren van deze soort België moeten overvliegen bij hun voor- en najaarstrek. Het is dan ook logisch dat verreweg de meeste buitenlandse hervangsten Nederlandse vogels betreffen. Alleen in 1988 werden kleine karekieten uit de volgende landen in België gecontroleerd:

Nederland: 136, Zweden: 23, DDR: 10, Denemarken: 3, Groot-Brittannië: 3, Frankrijk: 3, West-Duitsland: 2, Finland: 1, Polen: 1, Spanje: 1. In totaal geeft dit dus 183 controles van in het buitenland (10 landen) geringde vogels !

Bespreking

Het is duidelijk dat de hier besproken methode een revolutie in het ringwerk betekent met bijzonder belangrijke kwalitatieve en kwantitatieve gevolgen voor de jaarlijks geringde aantallen vogels van bepaalde soorten. Deze omwenteling is zo groot dat ze inzake impact bijna kan vergeleken worden met de invoering van het mistnet in het begin van de zestiger jaren. Door vnl. Engelse ringers wordt echter geregeld naar voren gebracht dat door het toepassen van deze methode 's nachts doortrekkende vogels op een onverantwoorde manier naar beneden gelokt worden in een biotoop dat vaak niet de omgeving is waarin deze soorten het meest gezien worden. Afgezien van het feit dat het bepalen van het "typische" biotoop van een bepaalde soort vrij moeilijk is en dat dit overigens wel eens wijzigt in de loop van een jaarcyclus (grote en kleine karekiet zijn bijv. in het overwinteringsgebied helemaal niet gebonden aan water), komt het mij toch voor dat een hier een vrij zware beschuldiging zonder de minste grond naar voren wordt gebracht. Denken dat vogels op hun (lange) trekweg niet zeer geregeld terechtkomen in gebieden waar ze zelfs helemaal geen voedsel kunnen vinden is uiteraard volkomen verkeerd. Het tegendeel werd overigens ook de laatste jaren nog aangetoond bij soorten die de Sahara overvliegen. In de loop van de evolutie zouden soorten die dergelijke "tegenslagen" niet vlot kunnen

overwinnen al lang zijn uitgeschakeld. De waarheid is dat vogels die op de hier naar voren gebrachte wijze werden aangelokt en geringd precies evenveel kans maken om hun reis succesvol voort te zetten als andere. De ervaring leert dat 's anderendaags nog amper exemplaren van de dag voordien worden gevangen en de talrijke terugmeldingen verder op weg naar en zelfs in het overwinteringsgebied (zopas drie bosrietzangers in Kenia !) bewijzen dit ten overvloede. Naast katten en burens die het toch maar hinderlijk vinden een kleine karekiet gedurende de hele nacht door het open raam te horen zingen, ligt het gevaar van de methode bij de ringers zelf. Een grote zelfdiscipline is inderdaad vereist om niet meer netten te zetten dan men redelijkerwijze vlot kan bewerken. Vergeten we inderdaad niet dat er elk jaar wel een paar ochtenden zijn waarop tweehonderd vogels binnen het half uur in de netten terechtkomen ! Tenzij door streng beperken van het aantal netten, kan dit probleem slechts worden opgelost door meer en meer in groepen te gaan ringen. De steeds meer gespecialiseerde gegevens die aan de ringers worden gevraagd, maken het overigens meer dan waarschijnlijk dat het ringwerk in de toekomst meer en meer groepswerk zal worden. Ook inzake standaardisering menen we dat deze nieuwe methode eerder voor- dan nadelen biedt. Het "staal" dat van de nachttrek wordt genomen is inderdaad veel onafhankelijker van de weersomstandigheden dan om het even welke andere methode dit toelaat.

Besluit

Voor een aantal 's nachts trekkende soorten is het niet langer een probleem deze trek zichtbaar te maken en ze in veel grotere aantallen dan tot nog toe het geval was te ringen. Tot op heden werden geen negatieve neveneffecten van het gebruik van deze methode vastgesteld. Mits de nodige zelfdiscipline inzake het aantal geplaatste netten en het weer (niet te gebruiken bij dreigende regen), is ze veilig en beslist zonder gevaar voor de gevangen vogels. Het is uiteraard de zaak van elke ringcentrale om te beslissen of het aan iedereen toegelaten wordt deze methode te gebruiken. Natuurbe-

houds- en vogelbeschermingsoverwegingen kunnen echter ten hoogste een argument zijn om enkel goed georganiseerde ringgroepen op vaste ringplaatsen met de nodige accommodatie een test te laten doen. Blind de methode veroordelen is echter zoveel als de verplichting opleggen met een ganzenveer te schrijven terwijl er een vulpen bestaat.

Walter Roggeman
Hoofd Belgische Ringcentrale

